

MÜLKİYET YAPISI BAĞLAMINDA TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN TARİHÇESİ¹

THE HISTORICAL BACKGROUND OF TURKISH BANKING SECTOR IN THE CONTEXT OF OWNERSHIP STRUCTURE

Süleyman ŞEN², Ömür SÜER³

Öz

Uzun yıllardan bu yana bir çok ülkede benimsenen finansal liberalizasyon politikaları ile birlikte, uluslararası ticari faaliyetler artan bir hızla gelişmeye devam etmektedir. Artan uluslararası ticaret faaliyetlerine paralel olarak, bankaların da uluslararasılaşması doğal bir sonuç olarak görülebilir. Bu bağlamda, bu çalışmanın amacı, Türk bankacılık sektörünün tarihsel gelişimini özetleyip, Osmanlı döneminden, günümüze kadar olan mülkiyet yapısındaki değişimleri ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak, Osmanlı döneminden 2000 yılına kadar olan değişimler ele alınmakta, ardından Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri üzerinde durulmakta, son olarak da, kriz sonrası sektördeki gelişmeler aktarılmaktadır. Söz konusu kriz sonrası Türk bankacılık sektöründeki yapısal değişiklikler ve özellikle de yoğun yabancı sermaye girişinin sistemin mülkiyet yapısında yarattığı radikal değişimler çalışmanın odağında yer almaktadır.

Anahtar Sözcükler: Türk Bankacılık Sektörü, Yabancı Sermaye, Uluslararasılaşma.

Abstract

Since many years, in line with financial liberalization policies, international commercial activity continues to evolve at an accelerated pace. In a context of ever increasing international commercial activities, the rise of internationalization in banking became a natural consequence. In this context, the objective of this study is to investigate the changes in ownership structure of Turkish banking sector. To this end, firstly the period spanning from Ottoman Empire to the start of 21st Century is analyzed, followed by a

¹ Bu çalışma, Galatasaray Üniversitesi, SBE, İşletme Yüksek Lisans Programında Doç. Dr. Ömür SÜER danışmanlığında, Araştırma Görevlisi Süleyman ŞEN tarafından yazılan ve 2014 yılının Eylül ayında savunulan “Yabancı Sermayenin Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri Üzerine Bir Araştırma” başlıklı tezden, (2013 ve 2014 yıllarına dair banka bilgileri eklenerek) üretilmiştir.

² Araştırma Görevlisi, Galatasaray Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, ssen@gsu.edu.tr

³ Doçent Dr., Galatasaray Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, osuer@gsu.edu.tr

thorough investigation of the 2000 & 2001 crises of Turkish banking system. Then, the analysis of the post-crisis period is carried out. The main focus of this study is the structural changes in Turkish banking sector and especially the drastic changes in the ownership structure in the post-crisis period.

Keywords: Turkish Banking Sector, Foreign Capital, Internationalization.

1. GİRİŞ

1970’li yıllarda finansal liberalizasyon ve teknolojik gelişmeler ile birlikte, gelişmiş ülkelerde faaliyet gösteren bankalar, ülkelere oranla daha az gelişmiş, kâr marjlarının yüksek olduğu, büyümeye ve dolayısıyla ticarete aç olan ülkelere yatırım yapmışlardır ve halen yapmaktadırlar. Yapılan bu yatırımlardaki önemli nedenlerden biri de, gelişmekte olan ülkelerdeki finansal krizlerdir. Finansal krizler sonrasında kriz yaşayan ülkelerin finansman ihtiyaçları artarken, gelişmiş ülkelerde bulunan büyük sermayeli bankalar için bu bir fırsat oluşturmaktadır. Bu bağlamda, 2000 ve 2001 krizlerini yaşamış olan Türkiye, yabancı bankalar için cazip bir yatırım bölgesi haline gelmiş ve Türk bankacılık sektöründeki yabancı sermaye 2002 yılından itibaren artış göstermeye başlamıştır. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, artan yabancı sermayenin ülkelerin bankacılık sektörleri üzerinde hem olumlu, hem de olumsuz etkileri bulunmaktadır. Son yıllarda mülkiyet yapısı büyük ölçüde değişen Türk bankacılık sektörünün geçmişine hakim olmak, bugününü daha iyi anlamayı sağlayacaktır. Bu bağlamda, çalışmamızın amacı, Osmanlı İmparatorluğu’ndan bugüne Türk bankacılık sektörünü, mülkiyet yapısındaki değişimlere odaklanarak incelemektir.

İlk olarak 2000 yılına kadar Türk bankacılık sektörünün tarihsel gelişimi incelenmektedir. Ardından, Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri üzerinde durulmakta, son olarak da, kriz sonrası sektördeki gelişmeler aktarılmaktadır. Sözkonusu kriz sonrası Türk bankacılık sektöründeki yapısal değişiklikler ve özellikle de yoğun yabancı sermaye girişinin sistemin mülkiyet yapısında yarattığı radikal değişimler çalışmanın odağında yer almaktadır.

2. 2000 YILINA KADAR TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye’de bankacılığın temelleri Osmanlı İmparatorluğu dönemine dayanmaktadır. Birçok kaynakta, Osmanlı Bankası’nın kuruluşu ile Osmanlı İmparatorluğu’nda bankacılık devrinin başladığından söz edilmesine karşın, Eldem (1999:12), Osmanlı İmparatorluğu’nda kurulan ilk bankanın Osmanlı Bankası olmadığını belirtmektedir. Osmanlı İmparatorluğu döneminde 1840’lı yıllara kadar bankacılık, daha çok sarraflar ve Galata bankerleri tarafından ilkel şekillerde yürütülmekte idi (Er, 2009:131). Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk bankası, J. Alléon ve Th. Baltazzi isimli 2 Galata bankerleri tarafından, 1847 yılında kurulmuştur (Zarakolu, 1974:6). Galata bankerleri tarafından kurulan bu bankanın adı, İstanbul Bankası’dır⁴ (Yazgan, 1973:14; Kazgan vd., 2000:26). Ancak kurulan bu banka 5 yıl gibi kısa bir süre çalışıp, 1952 yılında batmıştır.

---

⁴Banque de Constantinople

İstanbul Bankası'ndan kısa bir süre sonra, 1856 yılında kurulan Osmanlı Bankası ile birlikte, Osmanlı'da bankacılığın tam anlamıyla başladığı kabul edilmektedir (Keskin vd., 2008:1). Osmanlı Bankası ile birlikte borçlanma bankacılığı dönemi başlamıştır (Yüzgün, 1982:12). İngiliz sermayedar grubuna ait olan Osmanlı Bankası, banknot çıkarma yetkisi de verilerek, imtiyazlı hale getirilmiştir. Osmanlı Bankası, 1863 yılında kapatılmış ve sermayedarları ile yeni kurulan Osmanî Şahane Bankası'na aktarılmıştır. Osmanlı Bankası'nın bir diğer özelliği de, bir nev-i Merkez Bankası görevi üstlenmesidir. Merkez Bankası kurulduktan sonra banknot çıkarma yetkisini kaybetmiş ve özel bir banka statüsünde faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir (Yazgan, 1973:15).

Niş Valisi Mithat Paşa, 1863 yılında Memleket Sandıkları ile ilk zirai kredi sandığını kurmuştur. Ulusal banka özeliği taşıyan bu kuruluş ile günümüz Türkiye'sinin bankacılık sisteminin en önemli kamu bankası olan Ziraat Bankası'nın temelleri atılmıştır (Yüzgün, 1982:11).

İstanbul Bankası ve Osmanlı Bankası ile fiili bankacılığın başladığı Osmanlı İmparatorluğu'nda, Cumhuriyet'in ilanına kadar yerli ve yabancı sermayeli çok sayıda banka kurulmuştur. Cumhuriyet'in ilanına kadar kurulan bankalardan bazıları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Osmanlı Döneminde Kurulan Bankalardan Bazıları

Kuruluş tarihi	Bankanın adı	Sahiplik durumu
1864	Şirketi Umumiyei Osmaniye Bankası	Yabancı
1866	Şirketi Maliyei Osmaniye Bankası	Yabancı
1870	Avusturya – Osmanlı Bankası	Yabancı
1870	Avusturya – Türk Bankası	Yabancı
1872	İkinci İstanbul Bankası	Yabancı
1872	Kambiyo ve Esham Şirketi Osmaniye	Yabancı
1888	Selânik Bankası	Yabancı
1891	Midilli Bankası	Yabancı
1909	Türkiye Millî Bankası	Yabancı
1910	Türkiye Ticaret ve Sanayi Bankası	Yabancı
1910	Osmanlı Ticaret Bankası	Yabancı
1913	Türk Ticaret Bankası	Millî
1914	Millî Aydın Bankası	Millî
1914	Millî Karaman Bankası	Millî
1914	Emlâki Gayrimenkule ve İkrazat Bankası	Millî
1916	Akşehir Bankası	Millî
1917	Manisa Bağcılar Bankası	Millî
1917	İtibarî Millî Bankası	Millî
1917	Konya Ahalî Bankası	Millî
1917	İktisadî Millî Bankası	Millî
1919	Eskişehir Çiftçiler Bankası	Millî
1919	Adapazarı Emniyet Bankası	Millî
1920	Konya Türk Ticaret Bankası	Millî
1922	Bor Zürra ve Tüccar Bankası	Millî

Kaynak: Yüzgün, 1982:12.

Tablo 1 incelendiğinde, 1910 yılına kadar olan dönemde yabancı bankaların hakimiyeti göze çarpmaktadır. 1910 yılından Cumhuriyet'in ilanına kadar olan dönemde ise, yerel bankaların kurulduğu

görülmektedir. 1919-1922 yılları arasında İstiklal Savaşı sebebiyle ülke ekonomik anlamda çöküntü içine girmiştir. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte savaştan çıkan Türk devleti, ekonomi alanında reform niteliğinde yenilikler yapmaya başlar. İlk olarak 1923 yılında İzmir'de, Türkiye İktisat Kongresi düzenlenir. Bu kongrede, ülkenin iktisadî kalkınmasında bankaların rolü üzerinde durulmuş ve ulusal bankacılığı geliştirme doğrultusunda birtakım kararlar alınmıştır (Zarakolu, 1974:17-19). Mustafa Kemal Atatürk'ün İzmir İktisat Kongresi'ndeki; “Siyasi, askeri zaferler ne kadar büyük olurlarsa olsunlar, iktisadî zaferle taçlandırılmazlarsa meydana gelen zaferler kalıcı olamaz, az zamanda sönerler” sözüyle de ulusal bankacılık sisteminin hızlı bir gelişim göstermesini istediği görülmektedir (Yüzgün, 1982:15). Nitekim, 1924 yılında Cumhuriyet döneminin özel sermayeli ilk bankası olan Türkiye İş Bankası kurulmuştur. Türkiye İş Bankası'nın ardından, sırasıyla 1925 yılında Sanayi ve Maadin Bankası, 1926 yılında da Emlak ve Eytam Bankası kurulmuştur. Cumhuriyet'in ilanı ile kurulan bu 3 bankanın dışında, Osmanlı Bankası'nın imtiyazlarının kısıtlanması ve Merkez Bankası kurulması fikri Cumhuriyet'in ilanından sonra ulusal bankacılık adına atılan önemli adımlardır (Kocabaşoğlu, 2001:28).

11 Haziran 1930 yılında 1715 sayılı kanunla, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası kurulmuştur. Bu bankanın kurulması ile Osmanlı Bankası'nın emisyon bankacılığı faaliyetleri sona ermiştir. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası, Türkiye tarihinde banknot ihraç etme yetkisine sahip olan ikinci banka, fakat ulusal sermaye⁵ ile kurulmuş ilk emisyon bankası olmuştur (Özdemir, 1997:7).

Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte kurulan pekçok yerel banka, 1929 yılında başlayan dünya ekonomik buhranı ile birlikte kapanmak durumunda kalmıştır. Türk bankacılık tarihinde, Cumhuriyet'in kuruluşundan II. Dünya savaşına kadar olan dönem, devlet bankalarının kurulduğu ve ulusal bankacılığın ivme kazandığı dönem olarak kabul edilmektedir. Merkez Bankası'nın kurulmasının ardından özel kanunlarla kurulan devlet bankaları; Sümerbank (1933), Etibank (1935), Denizcilik Bankası (1938), Halk Bankası ve Halk Sandıkları (1938) olarak sıralanabilir (Takan, 2002:4-5).

II. Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında birçok yeni banka kurulmuş ve Türk bankacılık sistemi hızlı bir gelişim göstermiştir. Söz konusu 1945-1960 döneminde, özellikle ticari banka sayısı artış göstermiştir. Bu dönemde, büyük çoğunluğu özel banka olmak üzere, toplam 30 adet banka kurulmuştur. Başlıcaları; Yapı Kredi Bankası (1944), Türkiye Garanti Bankası (1946), Akbank (1948), Şekerbank (1954) ve Pamukbank'tır (1955). Aynı dönemde, 4'ü yabancı sermayeli olmak üzere toplam 14 adet banka faaliyetlerini durdurmuştur (Akgüç, 1987:39-47).

1963 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlanmış ve bu planın içinde bankacılık sektörüne ve kredi politikalarına ait hususlar da yer almıştır. Böylece, Türk bankacılık tarihinde 'planlı dönem' başlamıştır (Artun, 1980:49). Kalkınma planları ile birlikte, ithal ikameci sanayi stratejisi liberal ekonomi politikalarının yerini almış ve ulusal bankacılık sistemi dışı kapatılmıştır. 1970 yılında,

⁵ Bankanın hisseleri A,B,C,D olarak sınıflandırılmıştır. A sınıfı hisseleri, Hazineye aittir ve %15'i geçemez. B sınıfı hisseleri, milli bankalara; C sınıfı hisseleri, yabancı bankalar ile imtiyazlı şirketlere; D sınıfı hisseler, Türk ticaret kuruluşları ile Türk uyruklu gerçek ve tüzel kişiliklere aittir. (http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/a717854c-6020-4da5-981f-e376516b6fe2/Dunden_Bugune_TCMB2011.pdf?MOD=AJPERES)

Merkez Bankası'nın çoğunluk hissesi Hazine'ye geçmiştir.⁶ Sanayi, tarım, madencilik ve ulaştırma alanlarında kalkınmaya yönelik politikalar benimseyen devlet, Merkez Bankası'nı da kendi bünyesine alarak düşük faizli kredilerle kalkınmayı hedeflemiştir (Er, 2009:137).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında Osmanlı döneminin etkisi devam etmekte, yabancı bankaların etkinliği gözlenmektedir. 1923 yılından 1980 yılına doğru ise yabancı sermayeli bankaların sayısında önemli bir düşüş yaşandığı görülmektedir. Aynı dönemde, yerel sermayeli bankaların sayısı dönem dönem artmış, dönem dönem azalmıştır. Özetle, Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Osmanlı döneminde olduğu gibi yabancı bankalar sektörde etkin iken, ilerleyen yıllarda izlenen politikalar ve gerçekleştirilen reformlar ile ulusal bankacılık sistemi gelişmiş ve yerel bankalar sektörde etkin hale gelmiştir.

1980 yılı itibariyle finansal liberalizasyon akımı tüm dünyada yaygınlaşmaya başlamıştır. 1980 yılında, 24 Ocak kararları ile bu yaklaşım Türkiye'de de gündeme gelmiştir. Planlı dönemde ele alınan ithal ikameci kapalı ekonomi sistemi yerini serbest piyasa modeline bırakmıştır. 1982 yılında Sermaye Piyasası Kanunu çıkarılmış, 1986 yılında İstanbul Menkul Kıymetler Borsası kurulmuş, 1989 yılında da altın piyasası kurulmuştur. Bu politikalar ile finans sektörü hem liberalleşmiş, hem de çeşitlilik kazanmıştır. Bankalar Tasfiye Fonu'nun 1983 yılında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na dönüştürülmesi ve bankalara gecikmiş alacaklarına ilişkin kredi kayıp karşılığı ayırma zorunluluğu getirilmesi, dönemin diğer önemli gelişmeleridir. 1985 yılında yeni bankalar yasası yürürlüğe girmiş ve Türk bankacılık sektörü uluslararası standartlara tabi olmaya başlamıştır. 1989 yılında sermayenin de serbest bırakılması ile birlikte, Türk bankaları yurtdışında şubeler açarak dışa açılmaya başlamışlardır (Er, 2009:138-140).

Finansal liberalizasyon ile birlikte, yabancı bankalar da Türkiye'de faaliyet göstermeye başlamışlardır. Artan yabancı katılımı ile birlikte sektördeki rekabet yoğunlaşmış ve Türk bankacılık sisteminin etkinliği artmıştır. Ancak, 1994 yılında yaşanan ekonomik kriz, bankacılık sektörüne olan güveni sarsmıştır. 5 Nisan 1994 tarihinde yürürlüğe giren ekonomik istikrar programı çerçevesinde, sektöre olan güveni yeniden tesis etmek ve bankacılık sisteminde oluşabilecek genel bir krizi önlemek amacı ile, bankalardaki mevduata %100 devlet garantisi getirilmiştir. İlerleyen yıllarda bu durumun haksız rekabet doğurduğu tespit edilmiş ve 2000 yılında da devlet garantisi kademeli olarak azaltılmıştır (Takan, 2002:7).

1980 yılından sonra bankacılık sektöründe holding bankacılığı olgusu ortaya çıkmıştır. Ancak, bir bankanın sermayesinin çoğunluğunun belirli bir holding kontrolünde olması durumu birtakım sorunları da beraberinde getirmiştir. Finansal açıdan sıkıntıya düşen bazı holdingler, sahip oldukları bankalardan büyük miktarlarda fon temin etmek suretiyle, banka iflaslarına yol açmışlardır. 1998 ve 1999 yıllarında, Bank Ekspres, İnterbank, Sümerbank, Egebank ve Yurtbank gibi bankalar iflas ederek Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmişlerdir (Takan, 2002:16-17).

Türk lirasının aşırı değer kaybettiği 1994 krizi sonrasında, 1999 yılına kadar toplam 11 bankaya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından el konulmuştur. Bu dönemde Türk bankacılık sektöründe

⁶ Daha önce %15 olarak belirlenen limit, net %51 olarak değiştirilmiştir. (http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/a717854c-6020-4da5-981f-e376516b6fe2/Dunden_Bugune_TCMB2011.pdf?MOD=AJPERES)

Hazine Müsteşarlığı denetimi sağlamakta, TCMB da uzaktan gözetimi sağlamaktaydı. Ancak, 1999 yılında bu parçalı yapıyı ortadan kaldırmak üzere Türk bankacılık sektöründe tek bir bağımsız denetleyici ve düzenleyici kurumun bulunmasına karar verilmiştir. Bu amaçla, Ağustos 2000’de de Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)⁷ kurulmuştur.

1997-1998 Asya ve Rusya krizlerinin etkisinde kalan Türk bankacılık sektöründe, 6 milyar Amerikan Doları civarında yabancı finansal yatırım kaybı yaşanmıştır. Finans sektörünün kredi ihtiyacı artmış, bunun sonucunda da faiz oranları yükselmiştir. Dünya ekonomisinde de yaşanan olumsuz gelişmeler sonucunda yurt dışından sağlanan kaynakların sınırlanması ile birlikte reel sektörün faaliyetleri yavaşlamıştır. Bu gelişmeler Türk bankacılık sektörünün aktif kalitesini bozmuştur. Ekonomik krizle birlikte, bankaların kredilerinin geri ödenmesinde sıkıntılar yaşanmaya başlamıştır. Bankacılık sektöründe artan riskler sonucunda karlılık azalmış ve bazı bankalar faaliyetlerini durdurmuşlardır. Türk bankacılık sektöründe meydana gelen bu gelişmeler, Kasım 2000 bankacılık krizini doğurmuştur (Erdoğan, 2002:129-131).

3. KASIM 2000 SONRASI TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN MÜLKİYET YAPISI

Türk bankacılık sektörü 2000 krizi öncesinde birtakım yapısal sorunlar yaşamaktaydı. Bu yapısal sorunlar, Parasız (2005:107-108) tarafından aşağıdaki şekilde özetlenmektedir:

- Kamu bankalarının, Hazine’nin finansal ihtiyacını karşılamada önemli rol almaya başlamaları ile birlikte, bu bankaların görev zararlarında önemli artışlar oluşması ve bu zararların banka aktiflerinde oldukça büyük yer tutması;
- Kamunun finans sektöründen fon talebini arttırması ve iç borç yönetiminin bankacılık sektörüne bağımlılığı sonucunda, bankaların aracılık faaliyetlerini etkin bir şekilde gerçekleştirememeleri;
- Özel sermayeli bankaların, grup ve ortaklarına kullandığı kredilerin artması sonucunda aracılık faaliyetlerinin etkinliğinin azalması;
- Mali açıdan zayıf olan bankalara karşı alınan tedbirlerde geç kalınmış olunması;
- Bankacılık sektöründe rekabetin sağlanamamış olması.

Bu sorunların eşliğinde Türk bankacılık sistemi 2000 yılına adım atmıştır. Dolayısıyla, ekonomide yaşanan en ufak bir sorunda, bankacılık sektörünün ciddi bir darbe alması kaçınılmaz olmuştur.

9 Aralık 1999 tarihinde, 2000-2002 dönemini kapsayan ekonomik program yürürlüğe girmiştir. Bu program, IMF ile imzalanan stand-by anlaşması ile de desteklenmiştir (Tekkoyun, 2001). Buna rağmen Kasım 2000 krizi önlenememiştir. Kamu bankalarının ve büyük ölçüde DİBS taşıyan Demirbank gibi bazı özel bankaların iç piyasada kısa vadeli borçlanma telaşına girmeleri, Kasım 2000 krizini tetiklemiştir. Özellikle, kamu ihraçlarının %15’ini tek başına karşılayan Demirbank’ın likidite sorunu çekmesi ve 2000 yılında batması, bunun yanısıra benzer şekilde kamu iç borçlanma senetlerini ellerinde bulunduran bankaların

⁷http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/kurum_bilgileri/bddk_hakkinda/5802bddkkitapcik16_07son.pdf

finansman sıkıntısına düşmeleri sonucunda finans sektörüne ve kamuya duyulan güvenin zayıflaması, krizi net olarak doğurmuştur (Aydın, 2006:189).

Kasım 2000 krizinin ardından, IMF'nin katkısıyla uygulanan ekonomik program da yeniden gözden geçirilmiş ve yapısal reformların hızlandırılmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda, stand-by anlaşması uyarınca IMF'den 7.5 milyar dolar ek finansman sağlanmıştır. Böylece, Kasım 2000 krizinin etkisi kısmen azaltılmış, mali piyasalar dengelenmiş ve faiz oranları gerilemiştir (Aydın, 2006:190). Ancak, 2001 yılının şubat ayında, siyasi gerginliğin de etkisiyle finans piyasalarına karşı bir güvensizlik ortamı oluşmaya başlamıştır. 19 Şubat 2001 tarihinde finans piyasalarındaki hassas denge bozularak sistemik riske dönüşmüş, 22 Şubat 2001 tarihinde de Türk Lirası dalgalanmaya bırakılmıştır. Böylece, bankacılık krizi ve ekonomik kriz iç içe geçmiştir. Şubat 2001 krizinin Kasım 2000 krizinden farkı, krizin yarattığı riskin sistemik hale dönüşmüş olmasıdır. Sistemik risk dolayısıyla bankacılık sektöründe yaşanan likidite sıkışıklığı aşılamamış, ödemeler dengesi kilitlenme düzeyine gelmiştir (Parasız, 2005:109). Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri sonucunda, bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması gündeme gelmiştir. Bu dönemde bir çok banka iflas etmiş ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir. TMSF'ye devrolan bu bankalar ve kriz sonrasında sektörde yaşanan sorunlar, Türk bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Yeniden yapılandırma sürecinde ilk olarak, Nisan 2001 tarihinde "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" yürürlüğe girmiştir. Bu programın temel ilkeleri şunlardır: (Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı, s.12-13)

- Dalgalı kur sistemi içinde enflasyonla mücadeleyi kesintisiz ve kararlı bir şekilde sürdürmek.
- Bankacılık sektöründe, kamu ve TMSF bünyesindeki bankalar başta olmak üzere, hızlı ve kapsamlı bir yeniden yapılandırmayı gerçekleştirmek ve bankacılık kesimi ile reel sektör arasındaki ilişkiyi sağlıklı hale getirmek.
- Kamu finansman dengesini bir daha bozulmayacak biçimde güçlendirmek.
- Toplumsal uzlaşmaya dayalı, fedakarlığın tüm kesimlerce adil bir biçimde paylaşılmasını öngören ve enflasyon hedefleri ile uyumlu bir gelirler politikası sürdürmek.
- Bütün bunları etkinlik, esneklik ve şeffaflık ile sağlayacak yapısal unsurların yasal zeminini oluşturmak.

Bankacılık sisteminin yeniden yapılandırılma sürecinde ve güçlü ekonomiye geçiş programı kapsamında finans piyasalarına ilişkin yeni düzenlemeler getirilmiştir. 2001 yılında bankacılık kesiminin açık pozisyonları, takas operasyonu sonucunda kur riskini Hazine'nin üstlenmesi yolu ile kapatılmıştır. TMSF bünyesinde bulunan bankalardan, Egebank, Yurtbank, Yaşarbank, Bank Kapital ve Ulusal Bank, 2001 yılı içinde Sümerbank ile birleştirilmiştir ve yine aynı yıl içinde Oyak Grubu'na satılmıştır. 2001 yılı içinde TMSF bünyesinde bulunan diğer bankalardan Demirbank HSBC'ye, Sitebank ise Novabank'a satılmıştır (Afşar, 2004:142-143). İncelenen dönemde, TMSF'ye devrolan, sonrasında el değiştiren ya da kapatılan bankalar Tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2. TMSF Bünyesinde Bulunan Ve Sonrasında El Değiştiren Ya Da Kapatılan Bankalar

TMSF veya başka bir bankaya devrolan veya tasfiye edilen banka	TMSF'ye devir tarihi	Sahiplik türü	Ana Ortak	Mevcut durumu	İlgili tarih
T.Ticaret Bankası A.Ş.	27.06.1997	(1)	Vakıf	Tasfiyesine karar verildi	14.08.2002
Interbank	07.01.1999	(1)	Nergis Holding	Etibank bünyesine alındı	02.07.2001
Sümerbank A.Ş.	21.12.1999	(1)	Garipoğlu Grubu	Oyak grubuna satıldı	09.08.2001
Yurtbank A.Ş.	21.12.1999	(1)	Balkaner Ailesi	Sümerbank ile birleşti	26.01.2001
Egebank A.Ş.	21.12.1999	(1)	Bayraktar Holding	Sümerbank ile birleşti	26.01.2001
Eskişehir Bankası T.A.Ş.	21.12.1999	(1)	Zeytinoğlu Ailesi	Etibank bünyesine alındı	02.07.2001
Yaşarbank A.Ş.	21.12.1999	(1)	Yaşar Holding	Sümerbank ile birleşti	26.01.2001
Bank Kapital T.A.Ş.	27.10.2000	(1)	Ceylan Holding	Sümerbank ile birleşti	26.01.2001
Etibank A.Ş.	27.10.2000	(1)	Medya Holding	Tasfiyesine karar verildi	28.12.2001
				Bayındırbank ile birleşti	05.04.2002
Demirbank T.A.Ş.	06.12.2000	(1)	Cıngıllı Holding	HSBC'ye satıldı	13.12.2001
Ulusal Bank T.A.Ş.	28.02.2001	(1)	Cıngıllı Holding	Sümerbank ile birleşti	20.04.2001
İktisat Bankası T.A.Ş.	15.03.2001	(1)	Avrupa ve Amerika Holding	Tasfiyesine karar verildi	07.12.2001
				Bayındırbank ile birleşti	05.04.2002
Milli Aydın Bankası A.Ş.	09.07.2001	(1)	Tariş Birliği	Denizbank bünyesine alındı	19.12.2002
Kentbank A.Ş.	10.07.2001	(1)	Süzer Holding	Tasfiyesine karar verildi	14.12.2001
				Bayındırbank ile birleşti	05.04.2002
EGS Bank A.Ş.	10.07.2001	(1)	EGS Holding	Bayındırbank ile birleşti	18.01.2002
Toprakbank A.Ş.	30.10.2001	(1)	Toprak Holding	Bayındırbank ile birleşti	30.09.2002
Pamukbank T.A.Ş.	18.06.2002	(1)	Çukurova Holding	Halk Bankası'na devredildi	12.10.2004
T. İmar Bankası	03.07.2003	(1)	Uzan Holding	Banka iflas etti	08.06.2005
Birleşik Türk Körfez Bankası	-	(1)	Doğuş Holding	Osmanlı Bankası'na devredildi	29.08.2001
T. Emlak Bankası A.Ş.	-	(2)	Hazine	Ziraat Bankası'na devredildi	06.07.2001
Osmanlı Bankası T.A.Ş.	-	(3)	Comp. Ottomane d'Inv. BV (Hollanda)	Garanti Bankası'na devredildi	11.12.2001
Park Yatırım Bankası A.Ş.	-	(4)	Karamehmet Holding	Faaliyet izni kaldırıldı	06.12.2000
Okan Yatırım Bankası A.Ş.	-	(4)	Okan Holding	Faaliyet izni kaldırıldı	09.07.2001
Atlas Yatırım Bankası A.Ş.	-	(4)	Süzer Holding	Faaliyet izni kaldırıldı	10.07.2001
Kıbrıs Kredi Bankası Ltd.	-	(5)	Kredi Bank. Ltd. (Kıbrıs)	Faaliyet izni kaldırıldı	28.09.2000
Rabobank A.Ş.	-	(5)	Rabobank Ned. (Hollanda)	Faaliyet izni kaldırıldı	02.04.2002

Kaynak: TBB, Faaliyeti Sona Eren Bankalar (<http://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/tarihsel-bilgiler/68>); TBB, Bankalarımız Kitabı (<https://www.tbb.org.tr/tr/bankacilik/banka-ve-sektor-bilgileri/istatistiki-raporlar/59>)

- (1) Özel Sermayeli Ticari Banka
- (2) Kamu Sermayeli Ticari Banka
- (3) Türkiye'de Kurulu Yabancı Banka
- (4) Özel Sermayeli Kalkınma ve Yatırım Bankası
- (5) Türkiye'de Şube Açan Yabancı Banka

Tablo 2'de görüldüğü gibi, kapatılan veya bir başka banka ile birleştirilen bankaların büyük çoğunluğu yerel sermayelidir. Finansal sıkıntı içerisinde olan bu bankaların ana ortakları incelendiğinde, çoğunluğunun holding bankaları olduğu tespit edilmektedir. Tablo 2'de yer alan 26 bankanın yalnızca 3 tanesi yabancı sermayeli bankadır, diğer 23 banka ise yerel sermayeli banka statüsündedir.

Bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması için yapılan düzenlemeler sonucunda sektörün toparlanmaya başlaması 2003 yılını bulmuştur. Kriz sonrasında, bankaların bir bölümü TMSF'ye devredilmiş,

bir bölümü de diğer bankalarla birleşmiştir. 2000 yılında sektörde toplam 79 banka bulunmakta iken, 2003 yılında bu sayı 50'ye düşmüştür. Özel mevduat bankalarının sayısı azalırken, 2006 yılı itibari ile yabancı sermayeli mevduat bankalarının sayısında artış gözlenmeye başlamıştır. Kriz sonrasında Türk bankacılık sektörünün yapısal göstergeleri Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Kasım 2000 ve Şubat 2001 Krizleri Sonrasında Türk Bankacılık Sektörünün Yapısal Göstergeleri

Yıllar	Banka Sayısı	Kamu Mevd. Bank.	Özel Mevd. Bank.	TMSF'de	Yabancı Mevd. Bank.	Kalkınma ve Yatır. Bank.	Şube Sayısı	Personel Sayısı
2000	79	4	28	11	18	18	7.837	170.401
2001	61	3	22	6	15	15	6.908	137.495
2002	54	3	20	2	15	14	6.106	123.271
2003	50	3	18	2	13	14	5.966	123.249
2004	48	3	18	1	13	13	6.106	127.163
2005	47	3	17	1	13	13	6.247	132.258
2006	46	3	14	1	15	13	6.849	143.143
2007	46	3	11	1	18	13	7.618	158.534
2008	45	3	11	1	17	13	8.790	171.598
2009	45	3	11	1	17	13	9.027	172.402
2010	45	3	11	1	17	13	9.465	178.503
2011	44	3	11	1	16	13	9.834	181.418
2012	45	3	12	1	16	13	10.234	186.098
2013	45	3	11	1	17	13	11.021	197.465
2014	47	3	11	1	19	13	11.223	200.886

Kaynak: TBB, Banka Grupları Bazında Seçilmiş Bazı Bilgiler (<http://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/tarihsel-bilgiler/68>).

2003 yılı itibari ile toparlanmaya başlayan Türk bankacılık sektöründe, Tablo 3'de de görüldüğü gibi, 2000 yılından sonra özel sermayeli mevduat bankalarının ve TMSF bünyesinde bulunan bankaların sayısında önemli bir azalış meydana gelmiştir. Tablo 2'yi destekleyen gelişmeler Tablo 3'te de görülmektedir. 2000 yılında Türk Bankacılık Sektöründe 28 adet özel sermayeli mevduat bankası var iken, 2003 yılında bu sayı 18'e düşmüştür. 2000 sonrası yeniden yapılandırma sürecinden geçen Türk bankacılık sektörü toparlanmaya başlamış ve TMSF bünyesinde bulunan 11 banka ilerleyen yıllarda diğer bankalar ile birleştirilerek ya da satılarak tasfiye edilmiştir. Öte yandan, Tablo 4'de görüldüğü gibi, 2005 yılından itibaren yabancı bankaların mevduatlarında önemli oranda artış meydana gelmiştir. Bir başka ifadeyle, krizi fırsat bilen yabancı sermayeli bankalar, Türkiye'de bankacılık faaliyetlerinde bulunmak için girişimlerde bulunmaya başlamışlardır. Tablo 4'de 2002 yılı sonrasında seçilmiş bilanço verileri ile Türk bankacılık sektöründeki yabancı bankaların gelişimi aktarılmaktadır.

Yabancı bankaların seçilmiş bilanço kalemlerinde (aktif, mevduat, vb.) tutar olarak bir artışın meydana geldiği Tablo 4'de görülmektedir. Ancak, yabancı bankaların 2002-2014 yılları arasındaki gelişimi, seçilmiş bilanço kalemlerindeki oransal artış ne seviyede olmuştur? Türkiye Bankalar Birliği'nden (TBB) alınan veriler doğrultusunda, yabancı sermayeli bankaların, seçilmiş bilanço kalemleri cinsinden, Türk bankacılık sektörü içindeki payı ve bunun gelişimi Tablo 5'de gösterilmektedir.

Tablo 4. 2002-2014 Döneminde, Türk Bankacılık Sektöründe Faaliyet Gösteren Yabancı Bankaların Seçilmiş Bilanço Verileri (milyon TL)

Yıllar	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aktifler	6.624	6.943	10.346	20.715	59.323	84.335	104.797	107.487	135.572	158.187	174.315	250.153	290.332
Krediler ve Alacaklar	2.248	2.772	4.790	10.473	33.393	52.774	64.731	64.266	81.425	93.242	110.358	154.807	183.872
Mevduat	3.457	3.545	6.201	12.242	37.420	51.467	60.234	65.369	78.349	93.165	103.818	140.637	163.383
Özkaynaklar	1.387	1.665	2.082	3.300	7.114	11.144	13.180	15.809	18.439	18.810	23.203	25.691	30.160
Faiz Gelirleri	1.273	1.009	1.265	2.458	6.595	10.821	14.120	13.596	12.334	13.555	17.041	18.041	23.588
Faiz Giderleri	544	375	587	1.280	3.631	6.079	7.736	5.754	4.884	6.474	7.780	7.993	11.721
Faiz Dışı Gelirler (Net)	432	576	725	1.010	2.265	1.964	1.639	1.999	1.870	2.339	3.001	3.092	3.269
Faiz Dışı Giderler	515	703	805	1.317	2.851	3.947	4.743	4.987	5.605	5.692	6.618	7.904	8.915
Vergi Öncesi Kâr	266	351	362	702	1.795	2.086	1.778	2.401	2.446	2.542	3.236	1.976	2.827

Kaynak: TBB, Banka Grupları Bazında Seçilmiş Bazı Bilgiler (<http://www.tbb.org.tr/tr/banka-ve-sektor-bilgileri/banka-bilgileri/tarihsel-bilgiler/68>).

Tablo 5. Yabancı Bankaların Türk Bankacılık Sektörü İçerisindeki Payı

Yıllar	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Aktifler	%3.11	%2.78	%3.37	%5.21	%12.23	%15.02	%14.84	%13.46	%14.09	%13.62	%13.42	%15.29	%15.37
Krediler ve Alacaklar	%3.98	%3.96	%4.64	%6.84	%15.31	%18.81	%17.64	%16.86	%16.00	%14.03	%14.35	%15.24	%15.20
Mevduat	%2.42	%2.20	%3.14	%4.82	%11.96	%14.41	%13.28	%12.88	%12.74	%13.33	%13.48	%14.90	%15.92
Özkaynaklar	%5.40	%4.68	%4.53	%6.14	%12.27	%15.16	%15.93	%14.84	%14.28	%13.58	%13.29	%13.89	%13.56
Faiz Gelirleri	%2.87	%2.60	%3.13	%5.81	%12.12	%15.63	%16.78	%16.26	%16.24	%15.70	%15.90	%16.74	%17.50
Faiz Giderleri	%1.72	%1.36	%2.58	%5.33	%10.74	%13.98	%14.52	%13.77	%13.14	%13.79	%14.09	%15.74	%16.76
Faiz Dışı Gelirler (Net)	%6.09	%4.74	%8.40	%9.88	%19.16	%13.96	%12.31	%12.67	%9.95	%12.12	%14.39	%13.02	%13.56
Faiz Dışı Giderler	%5.31	%6.60	%7.31	%8.98	%19.56	%22.88	%22.84	%23.27	%22.80	%21.13	%21.11	%21.49	%21.32
Vergi Öncesi Kâr	%7.56	%4.37	%3.98	%7.76	%12.77	%11.87	%11.24	%9.97	%9.33	%10.67	%11.17	%6.92	%9.11

Kaynak: TBB, Banka Grupları Bazında Seçilmiş Bazı Bilgilerden yararlanılarak hazırlanmıştır.

4. 2014 YILI SONU İTİBARIYLA TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜ

2014 Aralık ayı sonu itibariyle Türk bankacılık sektöründe; 3 adet kamu sermayeli mevduat bankası, 11 adet özel sermayeli mevduat bankası, 1 adet TMSF bünyesinde banka, 13 adet Türkiye’de kurulmuş olan yabancı banka, 6 adet Türkiye’de şube açmış olan yabancı banka, 3 adet kamusal sermayeli kalkınma ve yatırım bankası, 6 adet özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankası ve 4 adet yabancı sermayeli kalkınma ve yatırım bankası olmak üzere toplam 47 banka faaliyet göstermektedir. Türk bankacılık sektöründe faal olan kalkınma ve yatırım bankaları dışındaki bankaların kuruluş tarihleri ve kuruluşlarından bu yana sermaye yapılarında meydana gelen değişiklikler Tablo 6’da yer almaktadır.

Tablo 6. 2014 Aralık Sonu İtibariyle Türkiye’de Faaliyet Gösteren Mevduat Bankaları Ve Tarihsel Gelişimleri

Banka	Kuruluş	Halka Açılış	Notlar
Adabank A.Ş.	1985	-	Yabancılaşma olmamıştır
Akbank T.A.Ş.	1948	1990	2006: %20 Citibank Overseas Investment Inc 2012: %9.9 Citibank Overseas Investment Inc
Alternatifbank A.Ş.	1992	1995	2013: %74.25 Commercial Bank of Qatar (Türkiye’de kurulu yabancı banka)
Anadolubank A.Ş.	1996	-	Yabancılaşma yaşamamıştır
Arap Türk Bankası A.Ş.	1976	-	Türk(%35) ve Arap(%65) sermayeli ortak girişim bankası (Türkiye’de kurulu yabancı banka)
Bank Mellat	1982	-	Yabancı banka şubesidir
Birleşik Fon Bankası	1958	-	Yabancılaşma olmamıştır (TMSF)
Bank Of Tokyo-Mitsubishi UFJ Turkey A.Ş.	2013	-	Türkiye’de kurulu yabancı banka
Burganbank A.Ş.	1992	-	2007: %70 Eurobank EFG Holding (Lüksemburg) 2012: %99.76 Burganbank S.A.K. (Kuveyt-Türkiye’de kurulu yabancı banka)
Citibank A.Ş.	1981	-	2004’te mevduat kabul etme yetkisi almıştır (Türkiye’de kurulu yabancı banka)
Denizbank A.Ş.	1997	2004	2006: %74.99 Dexia Participation Belgique S.A. (Belçika-Fransa) 2012: %99.85 Sberbank Rossii (Rusya-Türkiye’de kurulu yabancı banka)
Deutsche Bank A.Ş.	1988	-	2004’te mevduat kabul etme yetkisi almıştır (Türkiye’de kurulu yabancı banka)
Fibabanka A.Ş.	1984	-	1984: Manufacturers Hanover Trust Company (şube) 1991: Manufacturers Hanover Bank A.Ş. (Türkiye’de kurulu yabancı banka) 1997: %100 Sitebank (Özel sermayeli yerel banka) 2002: %100 Novabank S.A. (Türkiye’de kurulu yabancı banka) 2010: %95 Credit Europe Bank (Hollanda) (Fiba Grubu-yerel) 2012: %97.63 Fiba Holding A.Ş. (Özel Sermayeli yerel banka)
Finansbank A.Ş.	1987	1990	2006: %46 National Bank of Greece S.A. (Yunanistan) 2007: %86 National Bank of Greece S.A. (%40 hisseleri geri toplamıştır) 2008: %99.79 National Bank of Greece S.A. (Türkiye’de kurulu yabancı banka)
Habib Bank Limited	1983	-	Yabancı banka şubesidir
HSBC Bank A.Ş.	1990	-	Türkiye’de kurulu yabancı banka
ING Bank A.Ş.	1984	-	1984: The First National Bank of Boston (şube) 1990: The First National Bank of Boston A.Ş. (Türkiye’de kurulu yabancı banka)

			1994: %100 Oyakbank A.Ş. (Özel sermayeli yerel banka)
			2007: %100 ING Bank A.Ş. (Türkiye’de kurulu yabancı banka)
Intesa Sanpaolo S.P.A.	2013	-	Yabancı banka şubesidir
JPMorgan Chase Bank N.A.	1984	-	Yabancı banka şubesidir
Odea Bank A.Ş.	2011	-	Türkiye’de kurulu yabancı banka
Rabobank A.Ş.	2013	-	Türkiye’de kurulu yabancı banka
Société Générale SA	1989	-	Yabancı banka şubesidir (Fransa)
Şekerbank T.A.Ş.	1953	1996	2007: %33.98 Bank Turanalem JSC. (Kazakistan) 2012: %22.11 Samruk Kazyna Kazakistan, %11.76 Bank Turanalem JSC
Tekstil Bank A.Ş.	1986	1990	Yabancılaşma olmamıştır
The Royal Bank of Scotland Plc.	1921	-	1921: Holantse Bank Uni N.V. olarak kurulmuştur 1995: ABN Ambro Bank N.V. olarak değişmiştir 2010: The Royal Bank of Scotland N.V. (Yabancı banka şubesidir)
Turkish Bank A.Ş.	1982	-	2007: %40 National Bank of Kuwait (Kuveyt)
Turkland Bank A.Ş.	1986	-	1986: Bank of Bahrain and Kuwait B.S.C. olarak kurulmuştur 1992: %100 Tasarruf ve Kredi Bankası (Şahenk ve Doğuş grubu) 1997: %100 MNG Bank A.Ş. (MNG grubu) 2007: %50 Arap Bank Plc, %41 BankMed 2010: %50 Arap Bank Plc, %50 BankMed (Türkiye’de kurulu yabancı banka)
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	1927	2000	2005: %42.125 BNP Paribas 2011: %67.925 BNP Paribas (Hisse toplama ve Fortis’i devralma)
T.C. Ziraat Bankası A.Ş.	1863	-	Yabancılaşma olmamıştır
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	1946	1990	2005: %25.5 General Electric Grubu 2011: %25.01 Banco Bilbao Vizcaya Argentaria
Türkiye Halk Bankası A.Ş.	1938	2007	Yabancılaşma olmamıştır
Türkiye İş Bankası A.Ş.	1924	1998	Yabancılaşma olmamıştır
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	1954	2005	Yabancılaşma olmamıştır
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.	1944	1987	2005: %58,43 Unicredit & Koç ortaklığı (%29,19 Yabancı) 2006: %80,18 Unicredit & Koç ortaklığı (%40,09 Yabancı)

Kaynak: TBB, Faaliyet Gösteren Bankalar, Faaliyeti Sona Eren Bankalar, Banka Faaliyet Raporları.

Tablo 6 incelendiğinde; 2014 Aralık sonu itibariyle Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren 34 adet mevduat bankasından yalnızca 8 adetinin %100 yerli sermayeli olduğu görülmektedir. Bu bankaların 1 adeti TMSF bünyesinde, 3 adeti de kamusal sermayeli banka statüsündedir. Tablo 5’te yabancı sermayeli bankaların Türk bankacılık sektörü içerisindeki payları, seçilmiş bilanço kalemleri bazında ortaya koyulurken; özellikle 2005 yılından itibaren hızlanan yabancı banka giriş sürecinde, hangi ülke menşeli bankaların Türk sermayeli bankalarımıza ortak oldukları Tablo 6’da ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Tablo 5 ve Tablo 6 incelendiğinde, yabancı bankaların Türk bankacılık sektörüne yatırım yapma isteklerinin, özellikle 2005 - 2007 yılları arasında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 6’da yer alan mevduat bankaları, büyük ölçekli⁸, orta ölçekli⁹ ve küçük ölçekli¹⁰ bankalar olarak 3 gruba ayrılarak incelendiğinde, yabancı bankaların büyük ölçekli Türk bankalarına ortak olmayı tercih ettikleri gözlenmektedir. Bu gruba giren bankalardan Türkiye Garanti Bankası A.Ş.’ye, 2005 yılında Amerikan menşeli General Electric Grubu’nun %25 oranında ortak olduğu, 2011 yılında da bu hisselerini

⁸ Mevduat bankaları içinde aktif payı %5 ve daha fazla olan bankalar

⁹ Mevduat bankaları içinde aktif payı %1-%5 arasında olan bankalar

¹⁰ Mevduat bankaları içinde aktif payı %1’in altında olan bankalar

İspanyol menşeli Banco Bilbao Vizcaya Argentaria'ya devrettiği görülmektedir. Yine bu grupta yer alan Akbank T.A.Ş.'ye de, 2006 yılında Citibank Overseas Investment Inc. %20 oranında ortak olmuştur. Ancak sözkonusu kuruluş, Akbank'taki ortaklığını, 2012 senesinde %9.9'a düşürmüştür. Bu grubun altında yer alan Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin ana ortağı Koç grubu ise, 2005 yılında İtalyan Unicredit ile ortak olmuştur. Görüldüğü gibi büyük ölçekli bankalar grubunda yer alan Türk bankalarından hiçbirinin çoğunluk hissesi yabancılara geçmemiştir. Dolayısıyla, yabancı ortakların banka yönetimindeki söz haklarının sınırlı olduğu söylenebilir.

Orta ölçekli bankalar grubu ele alındığında da, büyük ölçekli bankalar grubunda olduğu gibi, genellikle Avrupa kökenli kuruluşların bu grupta yer alan bankalarla ilgilendikleri görülmektedir. Ancak bu bankalar genellikle, sözkonusu Avrupa kökenli kuruluşlar tarafından satın alınmıştır. Örneğin HSBC Bank A.Ş., 2002 yılında, 2001 krizi sırasında devlet tarafından el konulan Demirbank'ı satın alarak, Türkiye'de halihazırda var olan yatırımının tutarını artırmıştır. Bu grupta yer alan bir diğer banka Finansbank'tır. Sektörün önde gelen bankalarından biri olan Finansbank A.Ş.'nin de yüzde yüzü, 2008 senesinde Yunanistan'ın en önemli bankalarından National Bank of Greece S.A.'ya geçmiştir. 2006 yılında, %75'i Belçikalı Dexia'ya geçen Denizbank A.Ş. ise, 2012'de Dexia tarafından Rus Sberbank'a satılmıştır. Hollandalı ING Bank A.Ş. ise 2007 senesinde Oyakbank'ı satın almıştır.

Küçük ölçekli Türk bankalarının yabancılaşma süreci, diğer iki grupta yer alan bankalarinkinden farklılaşmaktadır. Bu grupta yer alan bankaların, ekseriyetle Orta Doğu kökenli kuruluşlar tarafından satın alındıkları görülmektedir. Örneğin, 2001 krizinde ayakta kalmayı başaran Alternatifbank A.Ş.'nin %75'i, 2013 yılında Commercial Bank of Qatar'a satılmıştır. 2007'de ismi Turkland Bank A.Ş. olarak değiştirilen MNG Bank A.Ş. ise, 2007 yılından bu yana Arap Bank Plc ve BankMed ortaklığında faaliyetlerini sürdürmektedir. Ayrıca, Türkiye'de yabancı banka şubesi olarak faaliyet gösteren bankaların tamamı da bu grupta yer almaktadır.

5. SONUÇ

Yarım yüzyıldır dünyada varolan uluslararasılaşma süreci, yoğunluğu giderek artarak, bankacılık sektöründe de yaşanmaktadır. Dolayısıyla, ekonomi ve finans alanında uzmanlaşmış araştırmacılar, bankaların uluslararasılaşma sürecini yakından incelemektedirler. Bir başka deyişle, bankacılık sektörlerinin uluslararasılaşması ve uluslararasılaşmanın çeşitli alanlardaki etkileri araştırmacılar için önemli bir araştırma konusu olarak literatürde yerini almıştır. Bugüne dek yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlar, bölgeden bölgeye ve incelenen dönemden döneme farklılık göstermektedir.

Bu bağlamda gerçekleştirdiğimiz çalışmamızda, Türk bankacılık sektörünün mülkiyet yapısı, son yıllarda artan yabancılaşma süreci kapsamında incelenmektedir. Türkiye tarihine bakıldığında, Cumhuriyet'in ilanına kadar olan dönemde, özellikle yabancı kökenli sarrafların ve bankerlerin ilkel düzeyde bankacılık faaliyetlerini yürüttükleri görülmektedir. Cumhuriyet'in ilanından sonraki dönemde ise, ulusal bankacılık anlayışının egemenliğinde, öncelikle ilk özel sermayeli banka olan Türkiye İş

Bankası, ardından da T.C. Merkez Bankası kurulmuştur. Cumhuriyet'in ilk yıllarında doğal olarak yabancı bankalar sektöründe etkin iken, izlenen politikalar ve gerçekleştirilen reformlar ile, ilerleyen yıllarda ulusal bankacılık sistemi gelişmiş ve yerel bankalar sektöründe etkin hale gelmiştir.

1980'li yıllara gelindiğinde, Türk bankacılık sektöründe holding bankacılığı yaygınlaşmaya başlamıştır. Zamanla finansal açıdan sıkıntıya giren bazı holdingler, sahibi oldukları bankalardan büyük miktarlarda fon temin etmek suretiyle, banka iflaslarına yol açmışlardır. 1998 ve 2002 yılları arasında, birçok banka Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmiştir. Kamu bankalarının ve büyük ölçüde DİBS taşıyan Demirbank gibi bazı özel bankaların iç piyasada yoğun düzeyde kısa vadeli borçlanmaları Kasım 2000 krizini tetiklemiştir. IMF'den sağlanan finansman ile krizin etkileri azaltılmaya çalışılsa da, 2001 yılının Şubat ayında, siyasi gerginliğin de etkisiyle finans piyasalarına karşı bir güvensizlik ortamı oluşmaya başlamıştır.

TMSF'ye devrolan bankalar ve kriz sonrasında sektörde yaşanan sorunlar, Türk bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılmasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Yeniden yapılandırma sürecinde ilk olarak, Nisan 2001 tarihinde "Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı" yürürlüğe girmiştir. 2003 yılından itibaren toparlanmaya başlayan Türk bankacılık sektörü, yabancı bankalar için cazibe merkezi haline gelmiştir. Krizi fırsat bilen yabancı bankalar, 2003 yılından itibaren Türkiye'deki yatırımlarını arttırmaya başlamışlardır. Demirbank'ın 2002 yılında HSBC'ye satılmasıyla başlayan süreç, özellikle 2005-2007 yılları arasında hızlanmıştır. Bu dönemde, yabancı bankalar Türk bankalarına ya ortak olmuşlar, ya da tamamını satın almayı tercih etmişlerdir. Dolayısıyla, 2005 yılından itibaren Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren yabancı sermayeli bankaların sektördeki payları giderek artmaya başlamıştır. Yabancı bankaların Türk bankacılık sektörüne giriş süreçleri incelendiğinde; yabancıların büyük ölçekli bankalara ortak olma yolunu seçtikleri, orta ve küçük ölçekli bankaları ise satın almayı tercih ettikleri görülmektedir. Bankaların kökenleri incelendiğinde ise, Amerika ve Avrupa menşeli bankaların büyük ve orta ölçekli bankaları, Orta Doğu menşeli bankaların ise küçük ölçekli bankaları tercih ettikleri görülmektedir.

Bu bağlamda, son yıllarda mülkiyet yapısı büyük ölçüde değişen Türk bankacılık sektörünün incelendiği bu çalışmanın, genel olarak finans sektörü, özelde ise bankacılık sektörü ile ilgilenen gerek profesyonellere, gerekse akademisyenlere, bundan sonraki çalışmalarında ışık tutacağı inancındayız.

6. KAYNAKÇA

Akgüç, Öztin (1987), *100 Soruda Türkiye'de Bankacılık*, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

Afşar, Muharrem (2004), *Finansal Küreselleşme Ve Türk Bankacılık Krizleri Üzerine Etkisi*, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

Artun, Tuncay (1980), *İşlevi, Gelişimi, Özellikleri Ve Sorunlarıyla Türkiye'de Bankacılık*, Tekin Yayınevi, İstanbul.

Aydın, Üzeyir (2006). *Türkiye’de 1980 Sonrası Dönemde Yaşanan Ekonomik Krizlerin Analizi*, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İktisadi Araştırmalar Vakfı Ünal Aysal Tez Değerlendirme Yarışması, İstanbul.

Eldem, Edhem (1999), *Osmanlı Bankası Tarihi*, Osmanlı Bankası Tarihi Araştırma Merkezi, İstanbul.

Er, Selami (2009), *Devletin Bankacılık Sektöründe Düzenleyici Ve Denetleyici Rolü Ve Türkiye Uygulaması*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul.

Erdoğan, Niyazi (2002), *Dünya Ve Türkiye’de Finansal Krizler, Türk Bankacılık Sektöründe Yeniden Yapılandırma Uygulamaları, Kamu Bankaları Deneyimi*, Yaklaşım Yayınları, Ankara.

Kazgan, Haydar-Öztürk, Murat-Koraltürk, Murat (2000), *Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası*, Creative Yayıncılık ve Tanıtım Ltd. Şti., İstanbul.

Keskin, Ekrem-İnan, E. Alpan-Mumcu, Melike-Erdönmez, Pelin (2008), *50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği Ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi (1958-2007)*, Graphis Matbaa, İstanbul.

Kocabaşoğlu, Uygur (2001), *Türkiye İş Bankası Tarihi*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

Parasız, İlker (2005), *Para Banka Finansal Piyasalar*, Ezgi Kitabevi, Bursa.

Özdemir, Mehmet (1997), *Cumhuriyet’ten Bugüne Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası*, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Banknot Matbaası Genel Müdürlüğü, Ankara.

Takan, Mehmet (2002), *Bankacılık Teori Uygulama Ve Yönetim*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

TCMB (2011), “Dünden Bugüne Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası”, http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/a717854c-6020-4da5-981f-e376516b6fe2/Dunden_Bugune_TCMB2011.pdf?MOD=AJPERES (12.12.2016).

TCMB (2014), “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı”, [http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/fc5a4a1a-63d9-4de3-bb8b-d56a61409df6/program+\(1\).pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACEfc5a4a1a-63d9-4de3-bb8b-d56a61409df6](http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/fc5a4a1a-63d9-4de3-bb8b-d56a61409df6/program+(1).pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACEfc5a4a1a-63d9-4de3-bb8b-d56a61409df6) (30.07.2014).

Tekkoyun, İsmail (2001), “İstikrar Programının İlk Sonuçları Ve 6 Aralık Kararları”, Vergi Dünyası, <http://www.vergidunyasi.com.tr/dergiler.php?id=2318> (31.07.2014).

Yazgan, Teoman (1973), *Türk Bankacılık Sistemi*, Toker Matbaası, İstanbul.

Yüzgün, Arslan (1982), *Cumhuriyet Dönemi Türk Banka Sistemi (1923-1981)*, Der Yayınevi, İstanbul.

Zarakolu, Avni (1974), *Cumhuriyetin 50. Yılında Memleketimizde Bankacılık*, Türkiye Bankalar Birliği Yayınları, Ankara.